

Zapisnik sa sastanka Javna debata o nacrtu Pravilnika o cenama

Datum: Ponedjeljak, 26. septembar 2005. godine od 10:00 do 12:30

Mesto: Prostorije RKE

Prisutno: 34

Pogledajte priloženi materijal: Nacrt Pravilnika o obračunu tarifa u elektroenergetskom sektoru (15 stranica, 30 slajdova).

Nik Frajdas je pozeleo dobrodošlicu i održao uvodno izlaganje: dobili smo komentare koje ćemo razmotriti. U okviru regulisanih energetske aktivnosti urađen je Pravilnik o cenama, dok su ostale faze: revizija cena (maksimalni dozvoljeni prihod utvrdiće RKO); detaljne tarife, koje podnose energetska preduzeća, koje moraju da odgovaraju dozvoljenim prihodima.

RKE treba da donese i usvoji sledeća tri dokumenta:

Pravilnik o cenama: o kojem ćemo danas razgovarati a koji opisuje proces i okvir.

Tarifna metodologija: o ovome ćemo razgovarati u oktobru, a biće definisana za svaku aktivnost.

Regulatorne obračunske smernice: odnose se na format podataka koje reguliše RKE, a biće donete u oktobru.

Merita Kostari je objasnila da Zakon o energetske regulatoru utvrđuje obavezu donošenja pomoćnih zakonodavnih akata. Bord direktora je formiran, a ovaj nacrt Pravilnika o cenama je jedan od tih pomoćnih zakonodavnih akata. On je objavljen 18. avgusta 2005. godine na internet stranici RKE posle čega smo dobili komentare od zainteresovanih strana. Nadamo se da ćemo dobiti još komentara u toku izlaganja i u toku pauze za kafu. U toku narednih 3 do 4 meseca, održaćemo više ovakvih javnih debata i nadamo se da ćemo na ovaj način poboljšati energetske sektor. Ovaj Pravilnik o cenama je već prošao kroz Pravnu službu.

Theranda Bećiri je izložila nacrt Pravilnika o obračunu tarifa u elektroenergetskom sektoru na engleskom jeziku, a Adelina Murtezaj i Aljketa Salja su prevodile na albanski.

Nik Frajdas je pomenuo u toku izlaganja da prisutni mogu da prekinu izlaganje u bilo kom trenutku ako im nešto nije jasno.

Pitanje: Koliko će trajati proces konsultacija?

Odgovor NF¹: Proces konsultacija traje do danas.

¹ NF: Nik Frajdas

NF i VD² treba da daju tumačenje oko “Stopa zasnovanih na učinku” i “opravdanim troškovima”.

VD: Stope zasnovane na učinku se spominju u Zakonu o energetsom regulatoru i predstavljaju inkorporaciju faktora efikasnosti, ili je to povezano sa standardima učinka. Način na koji mi tumačimo ovo u tarifnoj metodologiji je ekvivalentan korišćenju gornje granice cena, gornje granice prihoda ili sličnih aranžmana. Kada se utvrđuju tarife očekuje se da se dobije na efikasnosti. Ovo će kasnije biti predstavljeno u tarifnoj metodologiji.

Opravdani troškovi: neće svi troškovi preći preko potrošača. Dozvoljeni troškovi koji su uključeni u tarife moraju da budu realni, a RKE mora da pruži dokaz da su oni realni. Ovi troškovi će biti upoređeni sa troškovima u drugim zemljama kao što su Bugarska, Makedonija i Albanija: ako se troškovi na Kosovu razlikuju, kompanija mora da obrazloži zašto su oni različiti u poređenju sa susednim zemljama.

Nepokriveni troškovi su oni troškovi koji ne mogu da budu vraćeni na konkurentnom tržištu, koje je prethodno odobrio Regulator. Napr. Regulator je odobrio sporazum o nabavci po nabavnoj ceni koja je veća od konkurentnih cena u trenutku kada se uspostavi konkurentno tržište. To znači da je cena u sporazumu o nabavci suviše visoka, a razlika između tržišne cene i ugovorne cene je nepokriveni trošak. Na Kosovu će postojati posebni konsultanti koji će proceniti ove nepokrivene troškove do decembra. To će se odnositi samo na imovinu i investicije pre 30. juna 2004. godine kada je proglašen Zakon o energetsom regulatoru i kada ti troškovi ne mogu da budu nadoknađeni na konkurentnom tržištu.

Pitanje: Kada se radi o Pravilniku o tarifama: možete li da detaljnije objasnite ekonomsku i socijalnu koheziju?

VD: Na Kosovu se ne naplaćaju različite cene. Cena u Mitrovici biće ista kao i u Prištini. Pravilnik o cenama navodi principe koje moramo da uzmemo u obzir. Tarifa mora da odražava troškove: troškovi u Mitrovici su veći od troškova u Prištini pa bi ste tamo morali da potrošačima više naplatite. Ipak, Regulator mora da utvrdi šta je prava ravnoteža između uzimanja u obzir troškova i socijalne kohezije.

Pitanje: Da li će se tarife prilagođavati u zavisnosti od demografskih promena?

NF: Ljudi u selima će imati iste tarife kao i u Prištini iako su troškovi u Prištini manji. Ovaj dodatni trošak biće raspodeljen. Vlada može da nametne dodatne poreze ali to nema veze sa električnom energijom. Osim kada se radi o kategoriji siromašnih potrošača, neće biti drugih odbitaka na tarife u geografskim oblastima.

Pitanje: Da li Vlada može da bude uključena u ovaj proces subvencionisanja?

VD: Vlada ne može da naredi RKE da subvencionise ili da naplati tarife koje nisu rezultat stvarnih troškova od određene grupe potrošača. RKE zasniva tarife na opravdanim troškovima. Na Vladi je da odluči da li će posebno da obezbedi novac za pojedine grupe potrošača da bi im pomogla u plaćanju računa za električnu energiju.

NF: RKE nema nikakav uticaj na subvencije ili poreze koje određuje Vlada.

Pitanje: Tarife: praksa u drugim zemljama je da su tarife zasnovane na bruto nacionalnom proizvodu. Mi na Kosovu imamo najviše tarife u poređenju sa susednim zemljama. Zašto i mi ne

² VD: Viliyam Debišajr

primenimo isti princip? Kada se radi o subvencijama, time treba da se bavi Ministarstvo za socijalno staranje.

NF: Nije tačno da su u drugim zemljama tarife zasnovane na BNP. To bi značilo da Nemačka koja ima najveći BNP treba da ima najvišu tarifu. Isto važi za SAD. To nije tako. U jugoistočnoj Evropi imamo tarife koje odražavaju stvarne troškove bez ikakvih subvencija. Iako imamo visoku tarifu na Kosovu, mi je još uvek nismo revidirali. Taj proces će uskoro otpočeti sa Svetskom bankom i biće zasnovan na tarifnoj metodologiji. Posle toga videćemo gde se nalazimo. Možda imamo visoku tarifu. Ona mora da odražava cenu proizvodnje električne energije.

Ministarstvo za socijalno staranje: za siromašne porodice KEK mora da dobije novac iz budžeta u skladu sa tarifnom metodologijom. Ono što mi mislimo da će se desiti je da će utvrđivanjem trajne tarife potrošači u istoj kategoriji subvencionisati siromašne ljude, a intenzitet toga će zavisiti od nivoa zahteva.

Pitanje: Kako se ponašati u situaciji kada javni snabdevač ne dobija dovoljno kapaciteta od javnog proizvođača? Javni snabdevač ne može da dobije dovoljno električne energije od javnog proizvođača, tako da po meni, nema potrebe za uvođenjem kategorije kvalifikovanih potrošača.

NF: Električna energija iz uvoza nije regulisana tarifama, ali RKE će odobriti opravdane troškove.

Šon Mekgoldrik iz KEK-a: Govorim o svakodnevnom rasporedu preraspodele opterećenja zbog kojeg će preduzeća u sistemu pretrpeti povećani trošak. Koji su vaši komentari?

NF: Kada se radi o dodatnim troškovima distribucije i prenosa koji su povezani sa smanjenim napajanjem, oni će biti tretirani kao opravdani troškovi.

Objašnjenje: Period kontrole cena trajaće 3 godine. Kada budu dostignuti dozvoljeni prihodi tarifa će biti fiksirana, a ponovne promene će biti moguće samo kada se pojavi neki eskalirajući faktor.

Za distribuciju i prenos: 3 godine. Prema zakonu, proizvodni troškovi će biti razmatrani na godišnjem nivou. Zakon je to već regulisao.

Pitanje: Kakvi su standardi kvaliteta predviđeni privremenim propisima imajući u vidu tehnička pitanja?

NF: Kvalitet zavisi od investicija i nema uticaj na troškove. Standarde kvaliteta će utvrditi RKE, a kada se radi o prenosu, u skladu sa zahtevima UCPTA. RKE će uzeti u obzir pri utvrđivanju dozvoljenih troškova, nivo investicija koje su potrebne da bi se postigao kvalitet. Jednom kada ovaj nivo bude postignut, možemo da pratimo i izričemo kazne putem licenci, napr. DSO.

Dodatni komentari Adriana Tvornija: Praćenje kvaliteta zavisi od podataka koje nosioci licenci redovno dostavljaju RKE. Regulisani kvalitet usluga i napajanja je zasnovan na pouzdanosti napajanja, kvalitetu napona i informacijama o korisničkim službama. Kada se radi o kaznama: pitanje je da li će se primenjivati pošto u ovom trenutku još nema konačne odluke.

Naim Bejtulahu: Standardi napajanja biće predviđeni u tehničkom kodeksu za prenos i distribuciju.

Pitanja iz KEK-a kojae je postavio Šon Mekgoldrik

Najpre KEK čestita RKE na ovom Pravilniku o cenama. Principi su jasni i to je dobar okvir. KEK podržava ovaj nacrt Pravilnika. Šon je imao 8 konkretnih pitanja:

P1: Član 7.1: Energetska preduzeća moraju da podnose predložene tarife Regulatornoj kancelariji za energetiku jednom godišnje.

To predstavlja regulatorno opterećenje za industriju, pošto KEK nije imao bilo kakve nove tarife već 5 godina.

NF: Industrija nije 5 godina podnosila nove tarife i krajnje je vreme da to učini. Čuli smo komentare da mi imamo najviše tarife u regionu jugoistočne Evrope. Očekujem da će početna revizija cena, uz pomoć konsultanata koje finansiraju donatori, biti završena bez problema i da će godišnje opterećenje biti manje.

VD: Postoji pravno ograničenje. Zakon o električnoj energiji zahteva da cene u sporazumu o javnim nabavkama kojeg je potpisao javni snabdevač i cene za pristup mreži jednom godišnje odobrava i revidira RKE. Očekujemo da, posle početne revizije cena, ovo postane uveliko automatizovan proces.

P2: Član 8.1 i 8.3: Treba da bude definisan period za dostavljanje obaveštenja. Odredba koja se odnosi na “adekvatno vreme” nije određena. Konkretna cilj: broj dana ili definicija “adekvatnog vremena” bili bi od koristi.

VD: Ovo pitanje je takođe pokrenula RKE. Odredićemo vremenski rok.

P3: Član 26: Odredba za socijalnu tarifu: veoma dobro. Ipak, u postojećim finansijskim uslovima uz dokazano neplaćanje računa, verovatnoća uvođenja subvencija za obezbeđivanje socijalne tarife nije realna. Mi se bojimo uticaja koji će da ima neplaćanje socijalne tarife.

NF: U Zakonu je napisano: sve opcije: Pomenuto je: “može da zahteva”. Postoje dve opcije:

- (1) subvencije u okviru iste klase potrošača: podsticaji za upravljanje zahtevima kod velikih potrošača
- (2) direktne subvencije od strane vlade, za šta mi nismo. Ali uticaj na plaćanje i dobre potrošače može da bude procenjen samo kada budemo imali definisanu tarifu.

VD: KEK treba da dobije naknadu za gubitke, sve dok su oni razumni.

P4: Poglavlje 5: Tarife za prenos: kako povratiti troškove pratećih usluga?

VD: Pravilnik koji se odnosi na to je pomenut u tržišnim pravilima, umesto u tarifnoj metodologiji. Ovi troškovi bi trebalo da budu nadoknađeni.

P5: Član 22.3 i 22.4: Oba člana predviđaju promene u našem sistemu fakturisanja. To će prouzrokovati značajne troškove, uticaće na nabavke i na kašnjenja koja će nastati kao rezultat toga. Tražićemo od RKE da nam omogući dovoljno vremena da se sprovedu ove promene.

NF: Naravno, sistem fakturisanja se u restrukturiranim industrijama menja: postoji nekoliko varijacija. U Sloveniji: svi nevezani računi koje potrošač plaća, čak i ako su veoma mali, moraju odvojeno da budu prijavljeni Regulatornoj kancelariji. Ovo ćemo uzeti u obzir, ali KEK mora da promeni sistem fakturisanja u skladu sa nevezanim računima.

VD: Mi priznajemo da će biti potrebno neko vreme da se uvedu novi sistemi fakturisanja, a to ćemo uključiti u prelazne odredbe koje se odnose na ovlašćenja RKE da bi odložili zahtev za posebnim identifikovanjem ovih naknada na računu koji se dostavlja potrošaču.

Naim Bejtulahu: Tehnička pomoć Svetske banke počinje u novembru i trajeće 8 meseci, tako da imamo dovoljno vremena da prilagodimo sistem fakturisanja u KEK-u.

P6: Član 25.4 b): RKE mora da donese odluku u roku od 45 dana. Interesuje me da li je predviđena javna rasprava?

VB: Namera je da to bude odluka. Svaka javna rasprava biće održana pre tog datuma što znači u periodu od 45 dana. Očekujemo da će se javne rasprave održavati samo kada se radi o uvođenju značajnih promena.

P7: Član 28: Stručna revizija: prihvatanje od svih učesnika: pošteno i razumno reagovanje ako RKE ne pronade nešto što nije prihvatljivo. Konkretno, mi osećamo da će bilo koje naredno pravno pitanje biti rešeno analizom, a to će skratiti proces.

P8: Uklanjanje subvencija: KEK podržava i slaže se sa ovim principom. KEK želi da svima stavi na znanje da postoje subvencije u postejećim tarifama i da bi njihovo uklanjanje stvorilo “tarifni šok”, pa bi mnogi potrošači videli promenu u svojim stopama. KEK bi zahtevao od RKE da usvoji mehanizme koji bi ublažili ovaj šok.

NF: Postoji ograničenje u direktivama EU koje zabranjuju subvencije za različite kategorije potrošača. Postoji mogućnost da se ovo reši: revizija cena: prve dve godine ne morate da se pridržavate zahteva. Ustučavam se da predložim bilo koji drugi mehanizam pre nego što se otpočne sa revizijom tarifa u novembru 2005. godine. Koliko je veliki taj šok? U ovom momentu više od 70% potrošača su iz kategorije domaćinstava.

VD: Striktno govoreći na KEK-u je da se bavi tim šokom pošto će sadašnje tarife da predloži KEK.

Šon Mekgoldrik: Ako sveukupna tarifa bude u potpunosti naplaćena, ona bi pokrila troškove sa poštenom stopom povraćaja. Činjenica je da postoje različiti elementi subvencija među potrošačima i različitim vrstama poslovanja. Rezultat je neplaćanje: 76% potrošača otpada na domaćinstva, a 8% na industriju. Plaćanje i komercijalni gubici između različitih kategorija variraju.

Pitanje: Posle revizije, kakva će biti cena: da li će biti zasnovana na marginalnim troškovima ili prosečnim troškovima?

VD: Cena će biti zasnovana na dozvoljenim prosečnim troškovima: ovaj nivo će se menjati tokom vremena zbog očekivanog poboljšanja efikasnosti. Ako preduzeća prodaju ispod prosečnih troškova, ona će biti prihvatljiva za potrošače, ali neće biti održiva kao kompanije.

Odgovor: Vlada će morati da smanji poreze.

VD: Ako kompanija pravi profit tada to može da bude od pomoći, ali ako kompanija pravi gubitke, tada to ne pomaže mnogo, već postaje problem. Ipak, u elektroenergetici marginalni troškovi su veoma niski: trošak snabdevanja dodatnih jedinica je veoma mali, i tako mnogo više nego što je potrebno smanjenje poreza.

Vilijam Derbišajr je izneo pitanja i odgovore koji su dobijeni od učesnika i ostalih zainteresovanih strana.

Nik Frajdas je zaključio sastanak:

- nacrt Pravilnika o cenama sa komentarima biće ponovo sutra uveče objavljen na internet stranici RKE.

- Ostaviće se još dve nedelje za komentare i u slučaju da ne bude značajnijih komentara, RKE će da usvoji Pravilnik o cenama.
- Ovo je naša prva javna debata: to je proces i način učenja za RKE i za ostale učesnike.
- Ovo je poslednja faza pre usvajanja Pravilnika o cenama

Vilijam Derbišajr je predstavio nacrt tarifne metodologije.

Nacrt su uradili konsultanti i tek treba da ga razmotri RKE, posle čega će biti objavljen na internet stranici RKE u sledećih nekoliko nedelja. Prezentacija će biti urađena u vidu javne radionice. Pre toga, konsultanti su pripremili priručnik na engleskom jeziku (podeljen je učesnicima) u kojem je predstavljena predložena metodologija i omogućeno dodatno vreme da ga učesnici razmotre. To će biti prilika da ljudi pogledaju tarifnu metodologiju. Nacrt metodologije biće objavljen na internet stranici RKE u cilju davanja komentara na tri jezika: engleskom, albanskom i srpskom.

Primedba jednog učesnika: neki konkretni termini su loše prevedeni: ‘Eligible customers’ je prevedeno na albanski kao “odgovarajući potrošači. Novi termini moraju da budu tačno prevedeni!

Završna reč Nika Frajdasa: nema drugih komentara? Javna debata o Pravilniku o cenama je završena. Uzmite priručnik od Vilijama Derbišajra u vezi sa tarifnom metodologijom i pogledajte na internet stranici RKE konačni tekst Pravilnika o cenama i nacrt teksta o tarifnoj metodologiji.